

en el dialecte visigòtic un compost del germ. BRŌKA 'calces, bragues'. □ 1.ª doc.: 1295.

En un doc. de Bna. de 1295, en baix llatí: «sexdecim *trabuguerios* de corio virido cayrellatas» (BABL VI, 221); tenint en compte el seu adjectiu fem. *cayrellatas*, és clar que s'ha de llegir *trabuguerias* en -as femení, com en tota la documentació. N'hi ha bastantes dades en docs. ross. del segle XIV: «unum ligax sive *trebugeres* de sírico» a. 1335 (9-248); «pagà a una *trebugera*, az obs del sagel e de la clau ---» a. 1355 (és a dir 'pagà per a una tr., per a ús del segell i de la clau ---', context insuficient per assegurar si, com sembla, es donava també el nom, per extensió, a una tira de cuir on oficials durien penjats claus i segells); «*trebugeres* dinerals de scodat» a. 1363 (InvLC, s. v. *trebugeres*); en altres articles de l'InvLC veig: «4 *trebugeres* de lana» i «7 grosses de *trebugeres*» (s. v. *llana* i s. v. *grossa*), tots dos amb data de 1363.

A les *Ordin. Palatines* del Cerimoniós (c. 1350-60): «braguer blanc, ab civells d'argent, e ab *trabugeres* de seda blanca, a significansa que, d'aquí avant, viva en castedat» (CoDoACA v, 272). La forma mallorquina, *trobiquera*, on les vocals estan transposades, l'assenyala el DAg. ja en el S. XVII. La medieval, però, es dedueix també del verb derivat, que trobem en un *Eiximpli* (c. 1400) del recull Ag., amb el sentit de deslligar aquesta lligadura: «vingueren diables, que l *des-trebugeraren*» (I, 191), del qual deduïm que llavors es durien al capdamunt de les cuixes: detall important per acabar de comprendre com és derivat d'un mot que significava una espècie de calces o pantalons.

Avui ens el presenta en el seu ambient mallorquí Miquel S. Oliver: «Sortia 'l Quimet, venedor català a la menuda, qui passejava una espècie de carreteta am tota casta de baratijas --- *trobiqueres*, calcetins am costura, mocadors d'indiana, llàpiz que no senyaven, pastilles de sabó de coco ---», *L'hostal de la Bolla*, 27. A Menorca, amb transposició de la -r-, ja registrat per Febr. Card. (princ. S. XIX): «*torbiquera*: cenojil, *jarretière*, periscelis» (p. 605), confirmat per Moll (*AORBB* IV, 109).

També va existir en cast. antic, probablement amb poca extensió, car no n'hi tenim més que una dada en el *Libro de Alexandre*, de mj. S. XIII: Aquilles, a punt de batre's amb Hèctor: "por defender las piernas calçó unas brafoneras, / fízolas enlaçar con firmes *trebugeras*, / calçóse las espuelas de cavalgar ligeras, / quando fues en alcanço, por livrar las carreras", així en el v. 616b, del ms. O, lleonès, però *trabugeras* en el ms. aragonès P: ja ho assenyala Morel-Fatio, relacionant-ho amb el mot de Sant Isidor (*Rom.* IV, 51).

De fet, el passatge de les *Etymologiae* del sant bisbe de Sevilla és explícit, en la seva enumeració de la vestimenta masculina; que fa autoritat, puix que ell mateix pertanyia a l'aristocràcia goda d'Espanya, per tant sabia directament com anaven vestits els seus compatriotes: «Femoraliae --- bracae --- *tubrucus*, vocatos quod tibias bracasque tegant», i acte seguit en dóna una variant: «*Tibraci*, quod a bracis ad tibias usque perveniant» (xix, § 22, 29); en el 2.ª passatge les va-

riants dels mss. no coincideixen (*tubrauci* K, *tubrici* U, *tubraci* B, *tubruci* C), entre les quals s'ha de donar la preferència (com fa Lindsay en l'ed. d'Oxford) a *tibraci* perquè és la que l'anàlisi etimològic de St. Isidor —*tibia*+*braca*— pressuposa (bibliografia sobre això en Sofer, *Latein u. Roman. in den Etym.* Isid., 160-161).

No és impossible que algunes d'aquestes variants siguin coetànies, si no del sant mateix, com ho han de ser almenys les dues consecutives del ms. preferit; que almenys demostrin com el sant tenia consciència de la composició etimològica del mot, en la segona meitat del qual figura una variant del germànic comú BRŌKA, equivalent del ll. *braca* d'origen cèltic.

Es creu que també el mot germ. era manlleu del cèltic amb adaptació de la vocal al vocalisme germànic; en germànic està documentat per l'ags. *breč* (> angl. *breeches*), b.-al. ant. *brok*, a.-al. ant. *bruoh*; i en la primera meitat, la correspondència de l'a.-al. ant. *diob*, neerl. *dij*, ags. *théob*, angl. *thigh* 'cuixa'. Del passatge isidorí venen diverses glosses llatines, que en repeteixen la definició: les formes que donen aquestes glosses ens interessen, però, perquè ja s'hi mostra la *r* metatitzada com en les formes romàniques *trubuci*, *tribaci* (CGL v, 582.17, 517.42) i hi ha, de més a més, una forma gr. *τρυφαλον* (CGL VII, 364), possiblement manllevada pels bizantins directament dels gots dels Balcans.

El compost degué retrobar-se en alguna forma arcaica de l'alemany oberdeutsch, puix que també el trobem registrat en les glosses de Cassel (corresponents a Suïssa, c. al S. IX): *deohprob*, d'on en forma mig-romanitzada *deurus* («pantalón, Hose», Bartsch, *Chrestom. d. l'Anc. Fr.*, 2.12). Més informació entorn de les formes germàniques i germano-llatines, la dóna la insuperable perícia germanística de Kluge, en *ARom.* VI, 1922, 310-11.

Per al català interessa, però, sobretot, l'existència del mot primitiu de *trebugera* en oc. antic: les formes *trabuc* i *trebuc* «jambière» figuren en el trobador Gavaudan i altres fonts medievals, veg. E. Levy, *ASNSL* cxxxv, 382, i *PSW*. Avui *trabu(c) TdF*, i roerg. *trâbuc* «bas sans pied ---» (Vayssier), cf. Krüger (*VKR* VIII). Aquí tenim, doncs, conservat el descendent del gòt. i ll. tardà *TUBRUCUS*, que hem de suposar existent també en cat. preliterari i en alguna altra part d'Espanya, damunt el qual es formà, amb el sufix -era el derivat *trebugera* del cat. antic i del *Li. de Alexandre*: formació rigorosament paral·lela a la de l'altre sinònim de 'llicacama', a saber fr. *jarretière*, cat. *garrotera*, derivats de *jarret* i del nostre *garra*; en efecte, V. infra, el mossàrab andalusí i menorquí.

No s'acaba, però, aquí la descendència romànica del mot germano-llatí, car també hi ha prolongament de *TUBRUCUS* en dialectes del N. d'Itàlia: Bertoni, *ARom.* III, 1919, 119-23. Entre ells es pot posar Val-Anzasca *traucium* «mezza calzetta, senza soletta»; més aviat que un **TRABUCIONE* com postula Gysling (*ARom.* XIII, 196) podem mirar-ho com un derivat en lomb.